

THE EFFICACY OF CREATIVE DRAMA FOR HIGHLY GIFTED STUDENTS TO IMPROVE THEIR SOCIAL SKILLS¹

Derya ÇİÇEK

Matematik Öğretmeni, Özel Okul, Yaratıcı Drama Tezli Yüksek Lisans Mezunu, derya_cck@yahoo.com,

Berrin BAYDIK

Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, bbaydik@ankara.edu.tr

Ayşe OKVURAN

Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, okvuran@education.ankara.edu.tr

Received: 21.04.2017

Accepted: 22.07.2017

ABSTRACT

This research was conducted to observe the efficacy of creative drama to improve the social skills of gifted students. To gather the data for the study, which was designed in a pre-testing and post-testing control group experimental patterns, Social Assessment Scale Teacher Form (7-12 age) was used, which was improved and tested in terms of reliability and validity by Akçamete and Avcıoğlu. Twelve of 24 students (11-12 age) attending 5th and 6th grades from Yasemin Karakaya Art & Science Center in Yenimahalle, Ankara took part in the experiment group, and 12 of them took part in the control group. Students in the experiment group were engaged in creative drama sessions designed according to the social skills acquisition expected from 7-12 age groups for seven weeks. In order to determine the differences between the pre-test scores of the groups, Mann Whitney U Test was used. The differences between the post-test scores of the groups were also calculated by using the Mann Whitney U Test. The Wilcoxon Signed Rank Test for Paired Samples was used to observe the variations in the scores within the groups. As a result, the findings indicated that social skills acquisition through creative drama was effective for students in gaining basic social skills, skills for initiating and maintaining a relationship, emotional skills, skills for executing a task with a group, conducting chores with a group, speaking skills and interaction skills.

Keywords: Social skill, creative drama, gifted children, improvisation, rol playing.

YARATICI DRAMANIN ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERE SOSYAL BECERİLERİ KAZANDIRMADA ETKİLİLİĞİ

ÖZ

Bu araştırma yaratıcı dramının üstün yetenekli öğrencilerin sosyal becerileri kazandırmadaki etkililiğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Ön test – son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılan çalışma için gerekli olan verilerin toplanmasında, Akçamete ve Avcıoğlu (1999) tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmış olan Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) (7-12 yaş) öğretmen formu kullanılmıştır. Araştırmada Ankara ili Yenimahalle ilçesine bağlı Yasemin Karakaya Bilim Sanat Merkezi'nin 5 ve 6. sınıflarına devam eden 11 - 12 yaş arasındaki 24 öğrenciden 12'si deney grubunda, 12'si kontrol grubunda yer almıştır. Deney

¹ Bu çalışma 6-8 Nisan 2017'de International Congress Of Eurasian Social Sciences'ta Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur.

grubundaki öğrencilere yedi hafta boyunca 7-12 yaş arasındaki çocukların sahip olması gereken sosyal beceri kazanımlarına uygun olarak hazırlanan yaratıcı drama oturumları uygulanmıştır. Deney ve Kontrol Gruplarının alt ölçeklerden elde edilen ön test ve son test puan farklılıklarını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Deney grubunun ve kontrol grubunun kendi içerisinde ön test ve son test puanlarında meydana gelen değişimleri gözlemek amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Bulgular yaratıcı drama yöntemi ile sosyal beceri eğitiminin öğrencilerin Temel Sosyal Beceriler (TSB), İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri (İBSB), Duygusal Beceriler (DB), Grupla Bir İş Yürütme Becerileri (GBYB), Konuşma Becerileri (KB) ve Etkileşim Becerilerini (EB) kazanmalarında etkili olduğu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal beceri, yaratıcı drama, üstün yetenekli çocuklar, doğaçlama, rol oynama.

EXTENDED SUMMARY**Introduction**

Gifted students are defined as students with high levels of performance according to their peers in intelligence, creativity, arts, sports, leadership capacity or special academic fields (MEB, 2012). (MEB, 2012). There are some research findings that indicate that gifted students have more positive social-emotional characteristics and they are less challenging to survive than their peers (Janos, & Robinson, 1985; Tannenbaum, 1997; Terman, 1925; cited from Terman, & Oden 1959 by Milgram, 1991). Despite this information, quite a lot the studies show that gifted students are experiencing more compliance problems than their peers and that they are exposed to social and personal stress (Levine, & Tucker, 1986; cited from Mecjsoth, & Tolan, 1982 by Barnette, 1989; Betts, 1986; Myers, & Pace, 1986). This research was conducted to observe the efficacy of creative drama to improve the social skills of gifted students.

Method

Twelve of 24 students (11-12 age) attending 5th and 6th grades from Yasemin Karakaya Art & Science Center in Yenimahalle, Ankara took part in the experiment group, and 12 of them took part in the control group. To gather the data for the study, which was designed in a pre-testing and post-testing control group experimental patterns, Social Assessment Scale Teacher Form (7-12 age) was used, which was improved and tested in terms of reliability and validity by Akçamete and Avcıoğlu. Students in the experiment group were engaged in creative drama sessions designed according to the social skills acquisition expected from 7-12 age groups for seven weeks. In order to determine the differences between the pre-test scores of the groups, Mann Whitney U Test was used. The differences between the post-test scores of the groups were also calculated by using the Mann Whitney U Test. The Wilcoxon Signed Rank Test for Paired Samples was used to observe the variations in the scores within the groups.

Findings (Results)

The findings indicated that social skills acquisition through creative drama was effective for students in gaining basic social skills, skills for initiating and maintaining a relationship, emotional skills, skills for conducting chores with a group, speaking skills and interaction skills.

Conclusion and Discussion

In the research, the creative drama method has been found to be effective in gifted 5th and 6th grade students in acquiring basic social skills, skills for initiating and maintaining a relationship, emotional skills, skills for executing a task with a group, conducting chores with a group, speaking skills and interaction skills. Akın (1993) found that creative drama education positively changed the level of socialization positively, while Jackson and Bynum (1997) indicated that creative drama was effective in developing social skills in children with emotional

behavioral disorders. Kocayörük (2000) identified that primary school students had the ability to introduce them to others and thank others through creative drama.

In addition, the results obtained are consistent with studies by Smith and Scholoss (1984), Barnes (1998), Avcioglu (2001) and Akfırat (2004), in which social skills training was provided for hearing impaired people using role playing. Similar results can be obtained in the studies conducted by De La Cruz (1995), Freeman, Sullivan and Fulton (2003), Gressham and Elliot (1990), İpek (1998), Miller, Rynders and Schleinen (1993). With this study, it has been revealed that social drama method could provide social development and social skills. It is thought that the creative drama method applied to the gifted students in this study was effective in the social skills education because it was observed that there was a positive change in the students' ability to acquire and exhibit social skills in the process. This shows that creative drama activities can take place in science and art centers. In this way, gifted students can be better able to express themselves and develop themselves in the sense of social skills.

GİRİŞ

Öğrencileri gözlediğimizde, bireysel farklılıkları olduğunu, kiminin akranlarının ile aynı hızda, kiminin akranlarından yavaş, bazılarının ise daha hızlı öğrendiklerini fark ederiz. Bazıları bireysel farklılıklara karşın, akranları ile ortak öğrenme ve gelişim özellikleri gösterir. Üstün yetenekli öğrenciler de ortak özellikleri nedeniyle bir grup altında toplanarak isimlendirilmiş ve ortak özellikleri tanımlanmıştır.

Üstün yetenekli öğrenciler zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren öğrenciler olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2012).

Üstün yetenekli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilere göre daha olumlu sosyal-duygusal özelliklere sahip olduklarını ve daha az yaşam zorluğu çektiklerini belirleyen bazı araştırma bulguları vardır (Janos ve Robinson, 1985; Tannenbaum, 1997; Terman, 1925; Terman ve Oden,1959'dan aktaran Milgram,1991). Bu bilgilere karşın, alanyazın tarandığında, üstün yetenekli öğrencilerin akranlarına nazaran daha fazla uyum sorunu yaşadıklarını, sosyal ve kişisel strese maruz kaldıklarını gösteren çalışmaların sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur (Levine ve Tucker,1986; Mecstroth ve Tolan,1982'den aktaran Barnette,1989; Betts,1986; Myers ve Pace, 1986).4

Sosyal Beceriler

Çiftçi ve Sucuoğlu'na (2003) göre, sosyal beceriler kişilik, zekâ, dil, algı, değer, tutum, becerinin kullanıldığı ortam gibi çeşitli değişkenlerden etkilendiği için tanımlanması zordur. Uz Baş'a (2003) göre sosyal beceriler bireyin özellikle sağlıklı ilişkiler kurmalarına ve sürdürmelerine yardımcı olan, bunun yanında uyum, akademik başarı gibi yaşamın farklı alanlarında başarılı sonuçlar elde etmelerini sağlayan öğrenilmiş davranışlardır. Avcıoğlu (2001) sosyal becerileri 7 alt grupta toplamıştır:

- Temel Sosyal Beceriler (TSB)
- İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri (İBSB)
- Duygusal Beceriler (DB)
- Grupla Bir İş Yürütme Becerileri (GBYB)
- Konuşma Becerileri (KB)
- Etkileşim Becerileri (EB)
- Bilişsel Beceriler (BB)

Özel Gereksinimli Öğrenciler ve Sosyal Beceri Öğretimi

Özel gereksinimli öğrencilerle farklı yöntemlerin kullanılmasıyla yapılan çalışmalara bakıldığında, onlara verilen sosyal beceri eğitiminin sosyal becerileri edinme ve göstermelerinde başarılı olduğu görülmektedir.

- Schut'ın (1991) yaratıcı drama (görme engelli öğrenciler)

- De La Cruz da (1995) yaratıcı drama (öğrenme güçlüğüne sahip öğrenciler)
- İpek (1998) yaratıcı drama (zihinsel engelli öğrenciler)
- Çıfci (2001) bilişsel süreç yaklaşımı (zihinsel engelli öğrenciler)
- Avcıoğlu (2001) işbirlikçi öğrenme yaklaşımı (işitme engelli öğrenciler)
- Sazak (2003) akran aracılı sosyal beceri öğretim programı (zihinsel engelli öğrenciler)
- Akfırat da (2004) yaratıcı drama (işitme engelli öğrenciler)
- Çakır (2006) doğrudan öğretim yaklaşımı (zihinsel engelli öğrenciler)
- Ünsal'ın (2007) "Yetişkin-Aracılı Program" ve "Akran-Aracılı Program"(kaynaştırma öğrencileri)
- Özokçu (2008) doğrudan öğretim yaklaşımı (zihinsel engelli öğrenciler)

Yaratıcı Drama ve Sosyal Beceri Öğretiminde Kullanımı

Heathcote'a (1984) göre yaratıcı drama, öğrenmek, sahneye çıkmadan ve oyunda rol yapmadan yaşam deneyimini genişletmektir. San (1991) ise yaratıcı dramayı, doğaçlama, rol oynama, vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği "oyunsu" süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılması olarak tanımlar.

Adıgüzel (2002, 2006) drama yaşantılarından edinilen deneyimlerden yola çıkarak bir yaratıcı drama dersinin veya etkinliğinin yapılandırılmasında izlenmesi gereken aşamaları üç bölüme ayırmıştır:

- Isınma-Hazırlık Çalışmaları: Çeşitli etkinliklerle beş duyuyu aktifleştirme, bedeni çalışmaya hazır hale getirme çalışmalarıdır.
- Canlandırma: Birinin kılığına, kişiliğine girip onu oynamak, onun etkin bir duruma gelmesini sağlamak, etkinliğe geçirmek, geçmiş bir olayı ya da durumu göstererek yaşatmak anlamında kullanılır.
- Değerlendirme-Tartışma: Yaratıcı drama çalışmalarında elde edilen sonuçlar bu aşamada değerlendirilir.

Yaratıcı drama çalışmalarında doğaçlama, rol oynama, rol değiştirme, eş zamanlı doğaçlama, öğretmenin rolde olması, dramatizasyon, geriye dönüş, röportaj-söyleşi-sorgu-görüşme, sıcak sandalye, bilinç koridoru, donuk imge, dedikodu halkası, rol içinde yazma, iç ses, toplantı düzenleme, pantomim, rol kartları, özel mülkiyet-yarım kalmış materyal, ritüeller - seremoniler, telefon görüşmeleri, gerçek an-doğruluk anı, bölünmüş ekran, anlatı tekniği, forum tekniği ve benzeri gibi teknikler kullanılmaktadır (Adıgüzel, 2010). Yaratıcı dramanın amaçları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Yaratıcılık ve estetik gelişimi sağlama,
- Sosyal gelişim ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırma,
- Kendine güven duyma ve karar verme becerileri kazandırma,
- Sözcük dağarcığını geliştirme yoluyla dil ve iletişim becerileri kazandırma,

- Başkalarını anlama ve hissetme becerisini geliştirme (empati kurma),
- Farklı olay, olgu ve durumlarla ilgili deneyim kazandırma,
- Problem çözme ve karşılaşılan problemleri yeni bakış açısıyla inceleme fırsatı verme,
- Kazanılan, değiştirilen ya da düzeltilen davranışlar hakkında bireye bilgi verme,
- Bireyler arasındaki farklılıklara hoşgörülle bakabilmeyi sağlama (Adıgüzel, 1993; Fleming, 2011; McCaslin, 1990; Nixon, 1988; O'Neill, 1990; San, 1996, 1998; Üstündağ, 1995, 1998, 2001).

Yukarıdaki kazanımlarda da belirtildiği gibi drama, sosyalleşmeyi de içinde barındıran bir kavramdır. Yaratıcı dramının sosyal beceri edinimindeki olumlu etkisi pek çok çalışmada kanıtlanmıştır. Akfırat (2004), Akın (1993), Avcıoğlu (2001), Barnes (1998), De La Cruz (1995), Freeman, Sullivan ve Fulton(2003), Gresham ve Elliot (1990), Hedahl (1980), İpek (1998), Kocayörük (2000), Miller, Rynders ve Scleinen (1993) ve Shut (1991) yaptıkları çalışmalarda sosyal becerilerin gelişmesinde yaratıcı drama yöntemini kullanan ve yaratıcı drama yönteminin etkili olduğuna ilişkin sonuçlara ulaşan araştırmacılar.

Problem

Yaratıcı dramının yanısıra özel gereksinimli öğrencilere ya da sosyal beceri yetersizliğine sahip öğrencilere bu becerilerin kazandırılmasında pek çok farklı yöntemin kullanılması olumlu sonuçlar vermiştir (Akfırat, 2004; Akın, 1993; Alptekin, 2010; Altınoğlu-Dikmeer,1996; Antia ve Kreimeyer,1988; Avcıoğlu, 2001; Balçık, 2010; Barnes, 1998; Bilbay, 1999; Blank, Fogarty, Wierzba ve Yore, 2000; Ciampa, Farr ve Kaplan, 2000; Clark ve Fullwood, 1994; Çadır, 2008; Çakıl, Çakır, 2006; 1998; Çelik, 2010; Çıfci, 2001; De La Cruz, 1995; De La Cruz, Rey, Lian ve Morreau, 1998; Dağseven-Emecen, 2008; Dikmeer, 1997; Eldeniz, 2005; Fulton, 1990; Freeman, Sullivan ve Fulton, 2003; Hatipoğlu, 1999; Hedahl, 1980; İpek, 1998; Jackson ve Bynum, 1997; Kocayörük, 2000; Köseoğlu, 1999; Miller, Rynder ve Scleinen, 1993; Murray, 1994; Özaydın, Tekin-İftar, Kaner, 2008; Özokçu, 2008; Polvi ve Telama, 2000; Ryoko, 1983; Schut, 1991; Schlender ve Wolf, 1998; Uysal, 1996; Uzamaz, 2000; Yüksel,1999).Bununla birlikte üstün yetenekli öğrencilere drama ya da herhangi başka bir yöntem aracılığıyla sosyal beceri öğretimine dönük herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa ki bu çocukların sosyal gelişimlerinde ve akran ilişkilerinde sorun yaşadığı pek çok çalışmada belirlenmiştir (Akar, 2010; Betts, 1986; Ford, 1989; Jackson ve 'Peterson, 2003; Janos, Fung ve Robinson, 1985; Rimm, 2002). Tüm bu bulgular, üstün yetenekli öğrencilere sosyal becerileri kazandıracak etkili yöntemlerin belirlenmesi ve kullanımı konusundaki çalışmaların gerekliliğini göstermektedir. Bu çalışma da bu gereksinim doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın problemi, yaratıcı dramının üstün yetenekli öğrencilerin sosyal becerileri kazanmadaki etkililiğini ortaya koymaktır.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, yaratıcı dramının üstün yetenekli öğrencilerin sosyal becerileri kazanmadaki etkililiğini incelemektir.

Önem

Yapılan çalışmalar üstün yetenekli öğrencilerin de zaman zaman uyum problemleri yaşadıklarını, sosyal ve kişisel strese maruz kaldıklarını (Akar, 2010; Betts, 1986; Myers ve Pace, 1986; Levine ve Tucker, 1986; Piechowski, 1991; Rimm, 2002 Silverman,1993) söylemektedir. Üstün yetenekli öğrencilere bu problemlerin üstesinden gelmelerine yardımcı olacak sosyal becerilerin kazandırılması ve bunun için etkili yöntemlerin belirlenmesi çok önemlidir. Çünkü sosyal beceriler sosyal kabulün önemli bir yordayıcısıdır (Baydık ve Bakkaloğlu, 1999).

Varsayımlar

Çalışmada, deney ve kontrol grubunun kontrol altına alınamayan değişkenlerden aynı şekilde etkileneceği varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma Ankara ili Yenimahalle ilçesi Yasemin Karakaya Bilim Sanat Merkezine devam etmekte olan 5. ve 6. sınıf düzeyindeki 24 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin 12'si 5. sınıf, 12'si 6. sınıf düzeyindedir. Çalışma 7 hafta boyunca devam etmiş ve haftada 2'şer ders saati (toplam 90 dakika) yaratıcı drama uygulaması yapılmıştır.

YÖNTEM**Araştırma Modeli**

Araştırmada öntest – sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Bu araştırmanın;

- bağımsız değişkeni :7-12 yaş arası çocukların sahip olması gereken sosyal beceri kazanımlarına uygun olarak hazırlanan yaratıcı drama oturumları,
- bağımlı değişkeni : 7-12 yaş arası çocukların sahip olması gereken Temel Sosyal Beceriler (TSB), İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri (İBSB), Duyusal Beceriler (DB), Grupla Bir İş Yürütme Becerileri (GBYB), Konuşma Becerileri (KB), Etkileşim Becerileri (EB) ve Bilişsel Beceriler (BB) alt becerilerinden elde edilen puanlardır.

Katılımcılar (Deney ve Kontrol Grubu)

Araştırmaya, üstün yetenekli öğrencilere eğitim veren Ankara ili Yenimahalle ilçesine bağlı Yasemin Karakaya Bilim Sanat Merkezi'nin 5. ve 6. sınıflarına devam eden 11 - 12 yaş arasındaki 12 erkek ve 12 kız olmak üzere toplam 24 üstün yetenekli öğrenci katılmıştır. Bilim sanat merkezlerinde eğitim gören üstün yetenekli öğrencilerin tanılama işlemi BİLSEM'lerce yapılmakta ve MEB'den onay alınmaktadır.

Deney grubundaki öğrenciler gönüllülük esasına uygun olarak, çalışmaya katılmak için başvuran 5. ve 6. sınıf öğrencilerinden 6 erkek ve 6 kız öğrenci olarak belirlenmiştir.

Kontrol grubu seçilirken yaş ve cinsiyet değişkeni kontrol edilerek eşleştirilmiş gruplar yöntemi kullanılmış, merkezde çalışan rehberlik öğretmeni ile birlikte çalışmaya katılmak için başvuran öğrencilerle benzer özelliklerdeki 12 öğrenci (6 erkek, 6 kız) kontrol grubuna atanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada verilerin toplanması amacıyla Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) Öğretmen Formu kullanılmıştır. Akçamete ve Avcioğlu (2005) tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmış olan SBDÖ, sosyal etkileşimi artırmak için önemli olan sosyal becerileri ölçmeyi amaçlayan beşli likert tipi bir ölçektir. SBDÖ, 7-12 yaş arası çocukların sahip olması gereken sosyal becerileri içermektedir.

SBDÖ aşağıdaki alt ölçeklerden ve toplam 69 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin alt ölçeklere dağılımı şu şekildedir:

- Temel Sosyal Beceriler (1 – 17)
- İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri (18 – 24)
- Duygusal Beceriler (25 – 31)
- Grupla Bir İş Yürütme Becerileri (32 - 40)
- Konuşma Becerileri (41 – 46)
- Etkileşim Becerileri (47 – 63)
- Bilişsel Beceriler (64 – 69) (Avcioğlu, 2001)

Ortam ve Süre

Araştırma 01 Kasım 2013 Cuma günü başlamış ve 7 hafta boyunca sürmüştür. Her hafta Cuma günü 90 dakikalık bir yaratıcı drama oturumu olmak üzere toplam 7 yaratıcı drama oturumu uygulanmıştır. Oturumlar deney grubunda yer alan üstün yetenekli öğrencilerin devam ettikleri Yasemin Karakaya Bilim Sanat Merkezi'nde bulunan bir sınıfta uygulanmıştır. Sınıftaki sıralar duvar kenarına çekilerek alan genişletilmiş böylece sınıf katılımcıların rahat hareket edebilecekleri bir duruma getirilmiştir. Sınıf, katılımcıların güvenli bir biçimde rahatlıkla hareket edebilecekleri şekle getirilmiş, sınıf ısı ve ışığı drama çalışması yapmaya ve gerekli olduğunda sergileme yapmaya elverişlidir. Yaratıcı drama uygulamalarında kasetçalar, CD, kâğıt, kalem, silgi, boya kalemleri, renkli fon kartonları gerekli olduğu oturumlarda kullanılmıştır. Deney grubundaki öğrenciler uygulamalara eksiksiz katılmıştır. Çalışmanın etik olması açısından deney grubundaki üstün yetenekli öğrenciler ile yapılan uygulamaların bitiminden ve SBDÖ doldurulduktan sonra kontrol grubundaki üstün yetenekli öğrenciler ile de aynı çalışma planlanmış ve gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler, uygulamalardan önce ve sonra olmak üzere iki kez toplanmıştır. Yasemin Karakaya Bilim Sanat Merkezinde görev yapmakta olan ve öğrencilerin gelişim süreçlerinde gözlemleyen psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni her bir öğrenci için ayrı ayrı Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeğini (7-12) doldurarak araştırmacıya teslim etmiştir. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenin ölçeği tüm öğrenciler için dolduracak kişi olarak belirlenmesinin nedeni onları en iyi tanıyan ve izleyen kişi olmasıdır.

Araştırmanın başlangıcında, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin her biri için BİLSEM' de görev yapan psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeğini (SBDÖ) ön test olarak doldurulmuştur. Ön testin verilerinin toplanmasından sonra deney grubunda yer alan üstün yetenekli öğrencilerle haftada bir 90 dakika olmak üzere yedi oturumdan oluşan çalışma gerçekleştirilmiştir. Deney grubu ile yapılan uygulamanın bitiminden sonra psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni SBDÖ' yü deney ve kontrol gruplarındaki üstün yetenekli öğrencilerin her biri için tekrar doldurmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışmada deney ve kontrol gruplarının ön ve son test puanları karşılaştırılırken Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Deney grubunun ve kontrol grubunun kendi içerisinde ön test ve son test puanlarında meydana gelen değişimleri gözlemek amacıyla yine her bir alt ölçek puanı ve toplam puan karşılaştırması için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Araştırmada parametrik olmayan testlerin kullanılmasının nedeni grupların ölçeğe ilişkin alt test puanlarının dağılımlarının normal olmamasıdır.

BULGULAR

Bu bölümde, verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular araştırmanın sorularına uygun sırada verilmiştir. Bulguların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi olarak .05 benimsenmiştir. Araştırmada grupların ölçeğin alt testlerinden elde ettikleri bazı puanların normal dağılım göstermediğinin belirlenmesi nedeniyle parametrik olmayan testler kullanılmasına karar verilmiştir. Tablo 1'de bu yargıya varılmasının kanıtları olan deney ve kontrol grubunun öğretim öncesindeki SBDÖ toplam ve alt ölçek puanlarına ait betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Grubunun Öğretim Öncesi SBDÖ Toplam ve Alt Ölçek Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

	Alt Ölçekler	TSB	İBSB	DB	GBYB	KB	EB	BB	Toplam
DENEY GRUBU Ön test	N	12	12	12	12	12	12	12	12
	X	3,43	3,19	3,19	3,50	3,13	3,36	4,49	24,29
	Ortanca	3,38	3,14	3,29	3,56	3,33	3,35	4,50	24,55
	SS	,27	,35	,44	,26	,44	,31	,17	2,24
	Çarpıklık	-,70	,05	-,89	-1,11	-,39	-,07	-2,42	-5,53
	Basıklık	1,78	-,48	,02	1,41	-1,64	-1,55	7,88	7,42
	Min.	2,82	2,57	2,29	2,89	2,50	2,94	4,00	20,01
	Maks.	3,88	3,71	3,71	3,78	3,67	3,82	4,67	27,24
	Shapiro-Wilk	.536	.645	.247	.147	.053	.172	.000*	1.800
KONTROL GRUBU Ön test	N	12	12	12	12	12	12	12	12
	X	3,49	3,05	3,31	3,45	3,07	3,46	4,26	24,09
	Ortanca	3,47	3,07	3,43	3,44	3,09	3,47	4,25	24,22
	SS	,20	,35	,30	,24	,37	,24	,18	1,88
	Çarpıklık	,64	-,82	-1,72	-1,13	-,22	-,41	,00	-3,66
	Basıklık	1,06	-,91	2,62	2,09	-1,59	1,55	-1,10	3,72
	Min.	3,18	2,43	2,57	2,89	2,50	2,94	4,00	20,51
	Maks.	3,94	3,57	3,57	3,78	3,50	3,88	4,50	26,74
	Shapiro-Wilk	.785	.587	.005*	.230	.106	.620	.123	2.456

$p < .05$

Araştırmamızın ilk sorusu olan deney ve kontrol grubunun öğretim öncesinde SBDÖ toplam ve alt ölçeklerden elde ettikleri puanların farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi kullanılmıştır. Bu test sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Ön Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Alt Ölçekler	Deney Grubu Ön Test			Kontrol Grubu Ön Test			Mann Whitney U Testi Sonuçları	
	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
TSB	12	11,33	136,00	12	13,67	164,00	58,00	.443
İBSB	12	13,58	163,00	12	11,42	137,00	59,00	.478
DB	12	11,75	141,00	12	13,25	159,00	81,00	.630
GBYB	12	13,50	162,00	12	11,50	138,00	60,00	.514
KB	12	13,58	163,00	12	11,42	137,00	59,00	.478
EB	12	11,04	132,50	12	13,96	167,50	89,50	.319
BB	12	16,46	197,50	12	8,54	102,50	24,50	.005*
Toplam	12	13,42	161,00	12	11,58	139,00	61,00	.551

$p < .05$

Tablo 2’de gösterilen Mann-Whitney U sonuçları incelendiğinde, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerinin TSB ($U=86$; $p>.05$), İBSB ($U=59$; $p>.05$), DB ($U=81$; $p>.05$), GBYB ($U=60$; $p>.05$), KB ($U=59$; $p>.05$), EB ($U=89,5$; $p>.05$) alt ölçeklerine ilişkin ve Toplam ($U=61$; $p>.05$) puanları arasında fark bulunmamıştır. Tablo 2’ye tekrar bakıldığında ise grupların BB alt ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=24,5$; $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında deney grubundaki

öğrencilerin BB alt ölçeğinde kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları söylenebilir. Grupların BB alt ölçeği puanlarının anlamlı olarak farklılaşması üzerine son testte BB alt ölçeği puanları analize alınmamıştır.

Araştırmanın ikinci sorusu olan deney ve kontrol grubunun öğretim sonrasında SBDÖ toplam ve alt ölçeklerden elde ettikleri puanların farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U-Testi kullanılmıştır. Bu test sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4’de verilmiştir. Bu sorunun yanıtlanması için de grupların ölçeğin alt testlerinden elde ettikleri bazı puanların normal dağılım göstermediğinin belirlenmesi nedeniyle parametrik olmayan testler kullanılmasına karar verilmiştir. Tablo 3’te bu yargıya varılmasının kanıtları olan deney ve kontrol grubunun öğretim sonrasındaki SBDÖ toplam ve alt ölçek puanlarına ait betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Grubunun Öğretim Sonrası SBDÖ Toplam ve Alt Ölçek Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

	Alt Ölçekler	TSB	İBSB	DB	GBYB	KB	EB	BB	Toplam
DENEY GRUBU Son test	n	12	12	12	12	12	12	12	12
	X	4,24	4,32	4,10	4,50	3,92	4,17	4,83	30,08
	Ortanca	4,27	4,29	4,07	4,56	4,08	4,21	4,83	30,31
	SS	,18	,27	,34	,34	,39	,25	,16	2,02
	Çarpıklık	,67	-,62	-,13	-,90	-,18	-,21	-,73	-2,1
	Basıklık	1,75	,69	-1,42	,76	-1,56	-1,23	,18	-,83
	Min.	3,94	3,71	3,57	3,78	3,33	3,76	4,50	26,59
	Maks.	4,65	4,71	4,57	5,00	4,50	4,53	5,00	32,96
	Shapiro-Wilk	.516	.475	.383	.401	.132	.655	.054	2.616
KONTROL GRUBU Son test	n	12	12	12	12	12	12	12	12
	X	3,74	3,52	3,50	3,75	3,17	3,58	4,60	25,86
	Ortanca	3,71	3,64	3,57	3,78	3,33	3,59	4,50	26,12
	SS	,34	,44	,53	,24	,39	,33	,18	2,45
	Çarpıklık	,16	-,51	-,08	-,22	-,56	-,36	1,00	-,57
	Basıklık	1,15	-1,39	-,85	,40	-1,10	-,14	1,09	-3,14
	Min.	3,29	2,86	2,71	3,33	2,5	3,00	4,33	22,02
	Maks.	4,29	4,00	4,43	4,22	3,67	4,12	5,00	29,73
	Shapiro-Wilk	.375	.055	.377	.919	.151	.731	.060	2.668

$p < .05$

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Alt Ölçekler	Deney Grubu Son Test			Kontrol Grubu Son Test			Mann Whitney U Sonuçları	
	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
TSB	12	17,29	207,50	12	7,71	32,50	14,50	.000*
İBSB	12	17,96	215,50	12	7,04	84,50	6,50	.000*
DB	12	16,42	197,00	12	8,58	103,00	25,00	.006*
GBYB	12	17,92	215,00	12	7,08	85,00	7,00	.000*
KB	12	17,38	208,00	12	7,62	91,50	13,50	.000*
EB	12	17,67	212,00	12	7,33	88,00	10,00	.000*
BB	12	16,46	197,50	12	8,54	102,50	24,50	.005*
Toplam	12	18,42	221,00	12	6,58	79,00	1,00	.000*

$p < .05$

Tablo 4’de gösterilen Mann-Whitney U sonuçları incelendiğinde, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerinin TSB (U=14,50; $p < .05$), İBSB (U=6,50; $p < .05$), DB (U=25; $p < .05$), GBYB (U=7; $p < .05$), KB (U=13,50; $p < .05$), EB (U=10; $p < .05$) alt ölçeklerinden aldıkları puanların ve Toplam puanları (U=1,00; $p < .05$), arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Tablo 4’e tekrar bakılarak sıra ortalamaları dikkate alındığında deney grubundaki öğrencilerin TSB, İBSB, DB, GBYB, KB, EB alt ölçeklerinde kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları söylenebilir. Bu bulgu, yaratıcı dramının, üstün yetenekli öğrencilere Temel Sosyal Beceriler (TSB), İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri (İBSB), Duygusal Beceriler (DB), Grupla Bir İş Yürütme Becerileri (GBYB), Konuşma Becerileri (KB) ve Etkileşim Becerileri’ ni (EB) kazandırmada etkili olduğuna işaret etmektedir.

Araştırmanın üçüncü sorusu olan deney grubunun öğretim öncesinde ve sonrasında SBDÖ toplam ve alt ölçeklerden elde ettikleri puanların farklılaşp farklılaşmadığı sorusuna Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılarak yanıt aranmıştır. Bu test sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. Deney Grubundaki Öğrencilerin Ön Test ve Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Alt Ölçekler	Son Test-Ön Test			Z	p
	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı		
TSB	Negatif Sıra	0	,00	-3,06	.002*
	Pozitif Sıra	12	6,50		
	Eşit	0			
İBSB	Negatif Sıra	0	,00	-3,07	.002*
	Pozitif Sıra	12	6,50		
	Eşit	0			
DB	Negatif Sıra	0	,00	-3,06	.002*
	Pozitif Sıra	12	6,50		
	Eşit	0			
GBYB	Negatif Sıra	0	,00	-3,07	.002*
	Pozitif Sıra	12	6,50		
	Eşit	0			

KB	Negatif Sıra	0	,00	,00	-3,09	.002*
	Pozitif Sıra	12	6,50	78,00		
	Eşit	0				
EB	Negatif Sıra	0	,00	,00	-3,08	.002*
	Pozitif Sıra	12	6,50	78,00		
	Eşit	0				
Toplam	Negatif Sıra	0	,00	,00	-3,06	.002*
	Pozitif Sıra	12	6,50	78,00		
	Eşit	0				

$p < .05$

Deney grubu öğrencilerinin yaratıcı drama eğitimi öncesi ve sonrası SBDÖ alt ölçekleri olan TSB, İBSB, DB, GBYB, KB, EB'lerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Analiz sonuçları, araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin TSB ($z = -3,06$; $p < .05$), İBSB ($z = -3,07$; $p < .05$), DB ($z = -3,06$; $p < .05$), GBYB ($z = -3,07$; $p < .05$), KB ($z = -3,09$; $p < .05$), EB ($z = -3,08$; $p < .05$), alt ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları ve Toplam ($z = -3,06$; $p < .05$) puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Tablo 5'teki sıra ortalamaları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın son test puanları lehinde ve alt ölçekler ile toplam puana aynı ölçüde etki etmiş olduğu görülmektedir. Tüm bu sonuçlara göre, yaratıcı drama eğitiminin üstün yetenekli öğrencilere Temel Sosyal Beceriler (TSB), İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri (İBSB), Duygusal Beceriler (DB), Grupla Bir İş Yürütme Becerileri (GBYB), Konuşma Becerileri (KB), Etkileşim Becerileri (EB) kazandırmada etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmanın dördüncü sorusu olan kontrol grubunun öğretim öncesinde ve sonrasında SBDÖ toplam ve alt ölçeklerden elde ettikleri puanların farklılaşp farklılaşmadığına yanıt aramak üzere Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Bu test sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Ön Test ve Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Alt Ölçekler	Son Test- Ön Test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
TSB	Negatif Sıra	4	3,38	13,50	-2,00	.045*
	Pozitif Sıra	8	8,06	64,50		
	Eşit	0				
İBSB	Negatif Sıra	1	1,50	1,50	-2,95	.003*
	Pozitif Sıra	11	6,95	76,50		
	Eşit	0				
DB	Negatif Sıra	3	5,67	17,00	-1,43	.154
	Pozitif Sıra	8	6,13	49,00		
	Eşit	1				
GBYB	Negatif Sıra	1	1,50	1,50	-2,65	.008*
	Pozitif Sıra	9	5,94	53,50		
	Eşit	2				
KB	Negatif Sıra	3	6,17	18,50	-1,32	.187
	Pozitif Sıra	8	5,94	47,50		
	Eşit	1				
EB	Negatif Sıra	4	3,88	15,50	-1,23	.221
	Pozitif Sıra	6	6,58	39,50		
	Eşit	2				
Toplam	Negatif Sıra	0	,00	,00	-3,06	.002*
	Pozitif Sıra	12	6,50	78,00		
	Eşit	0				

$p < .05$

Kontrol grubu öğrencilerinin yaratıcı drama eğitimi öncesi ve sonrası SBDÖ alt ölçekleri olan TSB, İBSB, DB, GBYB, KB, EB' lerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir. Analiz sonuçları, araştırmaya katılan kontrol grubu öğrencilerinin TSB ($z = -2,00$; $p < .05$), İBSB ($z = -2,95$; $p < .05$), GBYB ($z = -2,65$; $p < .05$) alt ölçeklerinden aldıkları ve Toplam ($z = -3,06$; $p < .05$) ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Tablo 8'e tekrar bakıldığında kontrol grubu öğrencilerinin DB ($z = -1,43$; $p > .05$), KB ($z = -1,32$; $p > .05$), EB ($z = -1,23$; $p > .05$) alt ölçeklerinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmanın sonunda, araştırmanın dışında bırakılan BB puanları dışında son test puanlarına bakıldığında iki grubun puanlarının farklılaştığı görülmektedir. Bu da üstün yetenekli öğrencilerin sosyal becerileri edinmesinde

yaratıcı dramanın etkili olduğunu, üstün yetenekli öğrencilerin Temel Sosyal Beceriler (TSB), İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri (İBSB), Duygusal Beceriler (DB), Grupla Bir İş Yürütme Becerileri (GBYB), Konuşma Becerileri (KB) ve Etkileşim Becerileri (EB) gibi alt sosyal becerileri kazanmalarını sağladığını göstermektedir. Öte yandan grupların puanlarındaki değişimi gözlemek amacıyla yapılan grup içi ön test-son test karşılaştırmaları kontrol grubunda da üç alt ölçekte (TSB, İBSB, GBYB) puan artışı olduğunu göstermektedir. Ancak grupların son test puanları karşılaştırıldığında bu değişimin deney grubu lehine olduğu anlaşılmaktadır.

Kontrol grubu öğrencilerinin TSB, İBSB ve GBYB alt ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasındaki anlamlı fark öğrencilerin zaman içerisinde birbirleri ile iletişime geçerek birbirlerini tanımaya başlamalarından kaynaklanmış olabilir. Benzer şekilde öğrencilerin içerisinde buldukları arkadaş çevresi de bu olumlu değişime neden olmuş olabilir. Analiz sonuçlarına göre, kontrol grubu öğrencilerinin DB, KB ve EB alt ölçeklerinden elde edilen ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir değişim olmamıştır.

Araştırmanın bulguları, yaratıcı drama yönteminin sosyal beceri eğitiminde kullanıldığı hem özel gereksinimli çocuklarla yapılan (Akfırat, 2004; Avcioğlu, 2001; De La Cruz, 1995; İpek, 1998; Luftig, 1988; Pavri ve Luftig, 2000; Schut, 1991; Vogel, 1975) hem de normal gelişim gösteren çocuklarla yapılan çalışmaların (Akin, 1993; Freeman, Sullivan ve Fulton, 2003; Hatipoğlu, 1999; Kocayörük, 2000; Murray, 1994; Uysal, 1996) bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Yaratıcı drama yöntemi ile sosyal gelişimin sağlanabileceği, sosyal becerilerin gelişebileceği ortaya konmuştur. Yaratıcı drama üstün yetenekli öğrencilerin yanı sıra diğer özel gereksinimli gruplar ve normal gelişim gösteren çocukların sosyal becerilerini de geliştirdiği için tüm gruplar için sosyal becerileri öğretiminde geçerli bir yöntem olarak görülebilir.

Akin (1993) yaratıcı drama eğitiminin sosyalleşme düzeyinde olumlu yönde anlamlı bir değişiklik yarattığını, Jackson ve Bynum (1997) yaratıcı drama yönteminin duygusal davranışsal bozukluk gösteren çocuklarda sosyal beceri geliştirmede etkili olduğunu, Kocayörük (2000) yaratıcı drama yöntemi ile ilköğretim öğrencilerinin kendini başkalarına tanıtmaya ve teşekkür etme becerilerini kazandıklarını saptamıştır. Ayrıca elde edilen sonuçlar rol oynamayı kullanarak işitme engellilere sosyal beceri eğitimi veren Smith ve Scholoss (1984), Barnes (1998), Avcioğlu (2001) ve Akfırat'ın (2004) çalışmalarıyla da tutarlılık göstermektedir. Benzer sonuçlara, De La Cruz (1995), Freeman, Sullivan ve Fulton (2003), Gressham ve Elliot (1990), İpek (1998), Miller, Rynders ve Schleinen (1993) ve Schut 'un (1991) yaratıcı drama yöntemini farklı grupların sosyal becerilerini geliştirmek amacıyla kullandıkları çalışmalarında da ulaşılmıştır.

Yaratıcı drama oturumları oluşturulurken öğrencilerin okul, sınıf ve aile ortamında ihtiyaç duyabileceği becerilere yer verilmeye çalışılmıştır. Çalışma süresince, bilim sanat merkezindeki rehberlik öğretmeni deney grubunda yer alan öğrencileri sınıf ortamında ve teneffüslerde gözlemlemiştir. Öğrencilerin süreç içerisinde sosyal becerileri edinme ve sergileyebilmelerinde olumlu yönde bir değişim olduğu gözlemlendiği için, üstün yetenekli öğrencilere uygulanan yaratıcı drama yönteminin sosyal beceri eğitiminde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu da bilim sanat merkezlerinde yaratıcı drama etkinliklerine yer verilebileceğini

göstermektedir. Bu sayede üstün yetenekli öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri ve sosyal beceriler anlamında kendilerini geliştirmeleri sağlanabilir.

Eğitim boyunca her öğrencinin, gruba uyumu ve sürece hazır hale gelmesini sağlayan ısınma oyunlarına katılımı, canlandırma aşamasında rol alması, arkadaşlarını oynarken gözlemesi, canlandırmalarda diğer arkadaşlarını ve kendini objektif bir şekilde değerlendirmesi sağlanmıştır. Drama oturumları sonunda öğrencilerin sürece ilişkin bireysel değerlendirmeler yapmaları, duygu ve düşüncelerini paylaşmaları, öğrenilen becerilerin nasıl ve nerede kullanılabileceğinin farkına varmaları sağlanmıştır. Üstün yetenekli öğrenciler aktif olarak katıldıkları yaratıcı drama etkinlikleri sırasında sosyal becerilere ilişkin yeni deneyimler kazanırken, kendileri ve arkadaşları arasındaki benzer ve farklı yönleri görme olanağı bulmuşlardır.

Sosyal beceri eğitiminde öğretilecek becerilerin oturum sayılarının daha fazla olması ve sık tekrarlanarak öğretilmesi gerekmektedir. Ancak bu çalışmada zaman ve öğrencilerin BİLSEM' e okullarından çıktıktan sonra gelmeleri sebebi ile SBDÖ' ye ait alt ölçeklerin her birindeki sosyal beceriler birer oturumda çalışılabilmiştir. Bu da çalışmanın sınırlılığı olarak görülebilir ve ileriki yapılacak olan çalışmalarda her alt ölçeğe ait sosyal becerilerin en az 2 hafta çalışılması önerilebilir.

Bu araştırmada yaratıcı drama oturumlarına katılan öğrencilerin, öğrendikleri becerileri farklı canlandırmalarda yer alan mekân ve zamanda sergileyebildiği gözlenmiştir. Aynı zamanda bu öğrencilerin edindikleri becerileri, bilim sanat merkezinde buldukları zaman içerisinde kullandıkları ve genelleyebildikleri gözlenmiştir. Ancak, bu öğrencilerin aynı sosyal becerileri okul ve aile ortamlarında sergileyip sergilemedikleri araştırılmamıştır. Bu, araştırmanın sınırlılığı olarak da düşünülebilir.

Araştırmada yaratıcı drama yönteminin 5. ve 6. sınıfa devam eden üstün yetenekli öğrencilerin Temel Sosyal Beceriler, İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri, Duygusal Beceriler, Grupla Bir İş Yürütme Becerileri, Konuşma Becerileri, Etkileşim Becerileri edinmelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, H. Ö. (1993). *Oyun ve yaratıcı drama ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Adıgüzel, H. Ö. (1994). Eğitimde yeni yöntem ve disiplin: Yaratıcı drama, 1. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Adıgüzel, Ö. (2002). *Yaratıcı drama*. Ankara: Naturel.

Adıgüzel, H. Ö. (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-27.

Adıgüzel, Ö. (2010). *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara: Naturel.

Akar, İ. (2010). *İlköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimlerinin ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Akçamete, G. ve Avcıoğlu, H. (2005). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (7-12 yaş) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 87-101.
- Akçamete, G. ve Ceber, H. (1999). Kaynaştırılmış sınıflardaki işitme engelli ve işiten öğrencilerin sosyometrik statülerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 64-74.
- Akfırat, F. Ö. (2004). *Yaratıcı dramının işitme engellilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akfırat, F. Ö. (2004). Yaratıcı dramının işitme engellilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Akın, M. (1993). *Farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerine yaratıcı drama eğitiminin etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akkök, F. (1999). *İlkoğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi (Anne baba el kitabı)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Akman, B. ve Gülay, H. (2010). *The social skills of six year old turkish children: a comparison by gender. Vulnerable Children and Youth Studies*, 5(4), 330-343.
- Alptekin, S. (2010). *Akranların sosyal becerilere model olduğu doğrudan öğretimin zihinsel engelli öğrencinin sosyal becerileri kazanması, sürdürmesi, genellemesi ve sosyal kabulüne etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Altınoğlu-Dikmeer, İ. (1996). *Sosyal beceri eğitiminin içedönük ergenlerin içedönüklük düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. ve Çimen, S. (2000). *Drama*. İstanbul: Ya-Pa.
- Avcıoğlu, H. (2001). *İşitme engelli çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yaklaşımı ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Avcıoğlu, H. (2012). Zihinsel yetersizliği olan çocuklara sosyal beceri kazandırmada işbirliğine dayalı öğrenme ve drama yöntemlerinin etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 37(163).
- Bacanlı, H. ve Erdoğan, F. (2003). Matson çocuklarda sosyal becerileri değerlendirme ölçeği'nin (MESSY) Türkçe'ye uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 351-379.
- Balçık, B. (2010). *Otizmlili bireylere sosyal beceri öğretiminde sosyal öykülerin etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Barnes, H. (1998). Identifying educational strategies for use with deaf pupils. *The Journal of National Drama*, 5(3),20-25.
- Barnette, E.L. (1989). A model to meet the emotional and social needs of gifted and talented adolescents. *Journal of Counseling and Development*,67, 525-528.
- Baydık, B. ve Bakkaloğlu, H. (2009). Alt sosyoekonomik düzeydeki özel gereksinimli olan ve olmayan ilköğretim öğrencilerinin sosyometrik statülerini yordayan değişkenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB)*, 9(2), 402-447.

- Betts, G. (1986). *The autonomous learner for the gifted and talented*. In J.S. Renzulli(Ed.) System and models for developing programs for the gifted and talented (27-56). Mansfield Center, CT: Creativ Learning Press.
- Betts, G. T. ve Neihart, M. F. (1985). Eight effective activities to enhance the emotional and social development of the gifted and talented. *Roeper Review*, 8, 18-23.
- Bilbay, A. (1999). *Effectiveness of a social skills training program to enhance the peerrelations of low accepted fourth grade children*. Unpublished master's thesis. Boğaziçi University, İstanbul.
- Blank, D., Fogarty, B., Wierzba, K. ve Yore, N. (2000). *Improving social skills through cooperative learning and other instructional strategies*. Unpublished master theises. Saint Xavier University, Chicago.
- Brandt, F. J. ve Ellsworth, N. J. (1996). Effects of cooperative learning on the academic achievement and self-esteem of urban adolescents with learning disabilities. *A Multidisciplinary Journal*, 7(1), 9-13.
- Büyükoztürk, Ş. (2001). *Deneysel desenler*. Ankara: Pegem.
- Cartledge, G. ve Milburn, J.F.(1983). Social skills assessment and teaching in the schools. *Advances in School Psychology*, 3, 175-235.
- Ceylan, Ş. (2009). *Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği'nin geçerlik-güvenirlik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal duygusal davranışlarına yaratıcı drama eğitiminin etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Chadsey-Rush, J. (1992). Toward defining and measuring social skills in employment settings. *American Journal on Mental Retardation*, 96(4), 405-418.
- Ciampa, C., Farr, J., & Kaplan, K. (2000). *Improving social competencies through the use of cooperative learning and conflict resolution*. Unpublished master theises. Saint Xavier University, Vernon Hills.
- Çadır, D. (2008). *Zihinsel engelli öğrenciler için müzik terapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Çakıl, N. (1998). *Grupla sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çakır, S. (2006). *Zihin engelli öğrencilere doğrudan öğretim yaklaşımıyla sosyal beceri öğretiminin etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çelik, H. (2010). *Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara sosyal becerilerin öğretiminde kendi kendini yönetme tekniği ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Çifci, İ. (2001). *Zihinsel engelli bireyler için hazırlanan bilişsel süreç yaklaşımına dayalı sosyal beceri programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çiftçi, İ. ve Sucuoğlu, B. (2003). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Kök.
- Çifci Tekinarslan, I., Sazak Pinar, E. ve Sucuoğlu, B. (2012). Teachers' and mothers' assessment of social skills of students with mental retardation. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 2783-2788.

- Dağseven-Emecen, D. (2008). *Zihinsel yetersizlikten etkilenmiş öğrencilere sosyal becerilerin kazandırılmasında doğrudan öğretim ve bilişsel süreç yaklaşımları ile yapılan öğretimin etkililiklerinin ve verimliliklerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- De La Cruz, R.E. (1995). The effect of creative drama on the social and oral language skills of children with learning disabilities (Doctoral dissertation, Illinois State University, 1995). Dissertation Abstract International, 56, 3913.
- Dikmeer, İ.A. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin içedönük ergenlerin içedönüklük düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dougill, J. (1987). *Drama activities for language learning*. London: Macmillan.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1-2), 155-190.
- Eldeniz, Ç. M. (2005). *Zihin engelli öğrenciler için drama yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Fleming, M. (2011). *Starting drama teaching*. Routledge.
- Ford, M. A. (1989). Students' perceptions of affective issues impacting the social emotional development and school performance of gifted/talented youngsters. *Roeper Review*, 11, 131-134.
- Freeman, G. D., Sullivan, K., & Fulton, C. R. (2003). Effects of creative drama on self-concept, social skills, and problem behavior. *Journal of Educational Research*, 96(3), 1-7
- Fulton, M. L. (1990). *Increasing third grade social skills through cooperative learning techniques*. Unpublished master theses. Illinois: Saint Xavier University.
- Gagne, F. (2003). *Transforming gifts into talents: the DMGT as a developmental theory*, *Handbook of Gifted Education*. Boston: Allynand Bacon.
- Genç, S. Z. (2005). İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1(13), 41-54.
- Gönen, M. ve Dalkılıç, N. (2003). *Çocuk eğitiminde drama*. İstanbul: Epsilon.
- Gresham, F. M. (1988). *Best practices in social skills training*. In A. Thomas ve J. Grimes, (Eds). Best practices in school psychology (pp.31-41). Washington: National Association of School Psychologist.
- Gresham, F. M. (1997). Social competence and students with behavior disorders: where we've been, where we are and where we should go. *Education and Treatment of Children*, 20(3), 233-250.
- Gresham, F. M. ve Elliot, S. (1990). *Social skills rating scale*. American Guidance Service.
- Hatipoğlu, Z. S. (1999). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin algılanan sosyal beceri boyutlarına ve sosyometrik statülerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, ODTÜ, Ankara.
- Heathcote, D. 1971. *Drama in education: subject or system, in drama theatre in education*, N. Hickson. (Ed). Heinemann Educational Books, London.
- Hedahl, G.O. (1980). The effect of creative drama and film making on self-concept (Doctoral dissertation, University of Minnesota, 1980). Dissertation Abstracts International, 41, 0851.

- Heller, K.A., Mönks, F. J, Sternberg, R. J. ve Subotnik, R. F. (Eds.).(2000). *International handbook of giftedness and talent*. Amsterdam: Elsevier.
- Hollin, C. R. ve Trower, P. (1988). Development and applications of social skills training: a review and critique. *Progress in Behavior Modification*, 22, 165-214.
- Huang, F. Y. (1997). Health insurance coverage of the children of immigrants in the United States. *Maternal and Child Health Journal*, 1(2), 69-80.
- İpek, A. (1998). *Eğitimde dramanın zihinsel engelli çocukların sosyal gelişimleri üzerinde etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Jackson, J.T. ve Bynum, N. (1997). Drama: a teaching tool for culturally diverse children. *Journal of Instructional Psychology*, 24(3),158-168.
- Jackson, P. S. ve Peterson, J. S. (2003). Depressive disorder in highly gifted adolescents. *Journal of Secondary Gifted Education*, 14(3), 175-186.
- Jahanian, S. (1997). *Building bridges of understanding with creative drama strategies: an introductory manual for teachers of deaf elementary school students*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 418 537).
- Janos, P. M.,Fung, H. C. ve Robinson, N. M. (1985). Self-concept, self-esteem, and peer relations among gifted children who feel "different". *Gifted Child Quarterly*, 29(2), 78-82.
- Janos, P. M. ve Robinson, N. M. (1985). The performance of students in a program of radical acceleration at the university level. *Gifted Child Quarterly*, 29(4), 175-79.
- Johnson, D. W. ve Johnson, F. (1994). *Joining together: Group theory and group skills (5th ed.)*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Karababa, A. (1995). *Kekeme işitme kayıplı bireylerde sosyal uyumun normallerle karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kerlinger, F. N. (1973). *Foundations of behavioral research (Second Ed.)*. Landon: Holt, Rinehartand Winston.
- Kırcaali-İftar, G. ve Tekin, E. (1997). *Tek denekli araştırma yöntemleri*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Kocayörük, A.Y. (2000). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmede dramının etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Korinek, L. ve Polloway, E. A. (1993). Social skills: review and implications for instruction for students with mild mental retardation. *Strategies for Teaching Students with Mild to Severe Mental Retardation*, 71-97.
- Lehman, E., & Erdwins, C. (1981) Social and emotional adjustment of young intellectually gifted children. *Gifted Child Quarterly*, 25, 134-138.
- Levine, E. ve Tucker, S. (1986). Emotional needs of gifted children: a preliminary, phenomenological view. *The Creative Child and Adult Quarterly*, 11, 156-165.
- Lovecky, D. V. (1982). Exploring social and emotional aspects of giftedness in children. *Roeper Review*, 15, 18-25.
- Luckner, J. L. (1991). Skills needed for teaching hearing-impaired adolescents: the perceptions of teachers. *American Annals of The Deaf*, 136(5), 422-427.

- Luftig, R. L. (1988). Assessment of the perceived school loneliness and isolation of mentally retarded and nonretarded students. *American Journal on Mental Retardation*, 92, 472-475.
- Maag, J. W., & Webber, J. (1995). Promoting children's social development in general education classrooms. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 39(3), 13-19.
- McCaslin, N. (1990). *Creative drama in classroom. (5th Ed.)*. London: Longman.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı). (2007). Bilim ve sanat merkezleri yönergesi. *Şubat/2593 Sayılı Tebliğler Dergisi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- M.E.B. *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği (2012)*. 20 Aralık 2015 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html. adresinden edinilmiştir.
- Mendaglio, S. (1995). Sensitivity among gifted persons: a multi-faceted perspective. *Roeper Review*, 17, 169-172.
- Merrell, K. W. (2001). Assessment of children's social skills: recent developments, best practices, and new directions. *Exceptionality*, 9(1-2), 3-18.
- Miller, H., Rynders, J. E., & Schleinen, S.J. (1993). Drama: a medium to enhance social interaction between students with and without mental retardation. *Mental Retardation*, 31(4), 228-233.
- Milgram, R. M. (1991). *Counseling gifted and talented children: a guide for teachers, counselors, and parents*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Monks, F. J., Heller, K. A., & Passow, A. H. (2000). The study of giftedness: reflections on where we are and where we are going (2. Ed.). Heller, K. A., Monks, F.
- Murray, S. (1994). Skills training teaches the basics of social life. *Curriculum Review*, 33(6), 14, 3-8.
- Myers, R. S., & Pace, T. M. (1986). Counseling gifted and talented students: historical perspectives and contemporary issues. *Journal of Counseling and Development*, 64, 548-551.
- Nixon, J. (1988). *Teaching drama. A teaching skills workbook (Focus on education)*. London: Mac Millan Education.
- Okvuran, A. (2002). Sokakta çalışan çocuklar için drama projesi. I. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Ankara.
- Okvuran, A. (2004). *Drama öğretmenin yeterliliklerini/becerilerini sınıflama için öneriler, drama liderliği*. Ankara: Oluşum.
- O'Neill, E. ve Estrin, M. W. (Eds.). (1990). *Conversations with Eugene O'Neill*. University Press of Mississippi.
- Özaydın, L., Tekin-İftar, E. ve Kaner, S. (2008). Arkadaşlık becerilerini geliştirme programının özel gereksinimi olan okul öncesi çocuklarının sosyal etkileşimlerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 15-32.
- Özokçu, O. (2008). *Birlikte eğitim ortamlarındaki zihin engelli öğrencilere sosyal becerilerin kazandırılmasında doğrudan öğretim yönteminin etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Pavri, S. ve Luftig, R. (2000). The social face of inclusive education: are students with learning disabilities really included in the classroom? *Preventing School Failure*, 45(1), 8-14.

- Piechowski, M. M. (1991). *Emotional development and emotional giftedness*. Colangelo, N. ve Davis, G. A. (Eds). Handbook of Gifted Education. Toronto: Allyn& Bacon.
- Polvi, S., & Telama, R. (2000) The use of cooperative learning as a social enhancer in physical education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 44(1). 105-116.
- Prater, M. A., Bruhl, S., & Serna, L. A. (1998). Acquiring social skills through cooperative learning and teacher-directed instruction. *Remedial and Special Education*, 19(3), 160-172.
- Rimm, S (2002) Peer pressure and social acceptance of gifted students. Neihart, M., Reis, S. M., Robinson, N. M., & Moon, S. M. (Ed). *The social and emotional development of gifted children: what do we know?* Texas: Prufrock Press.
- Robinson, N. M., Reis, S. M., Neihart, M. V. ve Moon, S. M. (2002). *Social and emotional issues facing gifted and talented students*. Neihart, M., Reis, S. M., Robinson, N. M., & Moon, S. M. (Eds.). *The social and emotional development of gifted children: What do we know?* Waco, TX: Prufrock Press.
- Roeper, A. (1982) How the gifted cope with their emotions. *Roeper Review*, 5, 21-24.
- Ryoko, I. (1983). Condensation of play activity in normal children and mentally retarded child. *RIEEC Bulletin, Working Paper Series, November, 18*.
- Sabatani, L. M. (2002). *The emotional development of gifted and average ability students: an exploratory cross-sectional study of emotion awareness and organization*. Unpublished doctoral thesis, University of Calgary, Calgary.
- San, İ. (1989) *Yaratıcı estetik eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- San, İ. (1991). Yaratıcı drama- eğitsel boyutları, İzmir Buca Eğitim Fakültesi I. Eğitim Kongresi, Bildiriler Kitabı, 558-564.
- San, İ. (1996). Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren bir disiplin: eğitsel yaratıcı drama. *Yeni Türkiye Dergisi*, 2(7), 148-160.
- San, İ. (1998). The development of drama in education in Turkey. *Research in Drama Education*, 3(1), 96-99.
- San, İ. (2002). Eğitimde yaratıcı drama, yaratıcı drama 1985–1995 yazılar; (Ed. H. Ömer Adıgüzel), Ankara: Naturel.
- Sazak, E. (2003). *Zihin engelli çocuk için hazırlanan akran aracılı sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Schlender, A. ve Wolf, L. (1998). *Improving cooperative behavior through the use of social skills instruction*. Unpublished master theses. Saint Xavier University, Chicago.
- Schut, R. B. (1991). The effect of drama to help visually-impaired adolescents acquire skills. *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 85(8), 340-341.
- Siegemund, A. (2003). Improvisation. gerd koch und marianne streisand (Hg.): *Wörterbuch der theaterpädagogik*. Uckerland, 137-139.
- Silverman, L. K. (1993). Social development, leadership and gender issues. L. K. Silverman (Ed.). *Counselling the gifted and talented* (pp.291-327). Denver CO: Love Publishing.
- Silverman, L. K. (1996). The emotional needs of the gifted. *Agate*, 10, 2-15.

- Sorias, O. (1986). Sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Psikoloji Dergisi*, 5(20), 24-29.
- Stepherd, G. (1983). Introduction. S.Spence, & G. Stepherd (Eds.), *Developments in social skills training* (1-17). New York: Academic Press.
- Sucuoğlu, B. ve Çifci, İ. (2001). *Yapamıyor mu? Yapmıyor mu? Zihinsel engelli çocuklar için sosyal beceri öğretimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sucuoğlu, B.,ve Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 6(1), 41-57.
- Sugai, G. ve Lewis, T. J. (1996). Preferred and promising practices for social skills instruction. *Focus on Exceptional Children*, 29(4), 1-16.
- Tannenbaum, A. J. (1997). The meaning and making of giftedness (2.ed.). N. Colangelo(2003). ve G. Davis (Eds). *Handbook of gifted education*. Boston, MA: Allynand Bacon.
- Tekin, E. ve Kircaali-Iftar, G. (2001). Özel eğitimde yanlış öğretim yöntemleri. Ankara: Nobel.
- Terman, L. (1925). *Mental and physical traits of a thousand gifted children. Genetic studies of genius*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Tüy, S. P. (1999). *İşitme engelli ve işiten çocukların sosyal beceriler ve problem davranışlar yönünden karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Uysal, Ö. F. (1999). *Öğrenme sürecine etkin öğrenci katılımının öğrenme sonuçlarına etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Uz Baş, A. (2003). İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Uzamaz, F. (2000). *Sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişilerarası ilişki düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ünsal, P. (2007). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerini artırmak için uygulanan iki farklı müdahale yaklaşımının etkililiklerinin karşılaştırılması. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Üstündağ, T. (1995). Temel eğitimde drama. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 19, 95.
- Üstündağ, T. (1996).Yaratıcı dramının üç boyutu. *Yaşadıkça Eğitim*, 49, 19-23.
- Üstündağ, T. (1998). Yaratıcı drama eğitim programının öğeleri. *Eğitim ve Bilim*, 22(107), 28-35.
- Vogel, F. ve Rathenberg, R. (1975). *Spontaneous mutation in man*. In *Advances in Human Genetics* (pp. 223-318). US: Springer.
- Warger, C. L. ve Rutherford Jr, R. B. (1993). Co-teaching to improve social skills. *Preventing school failure: Alternative Education for Children and Youth*, 37(4), 21-27.
- Yüksel, G. (1999). Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11), 37-47.